

Samen werken aan een Bijenlandschap

Wat kunnen bedrijven doen?

In deze folder kunt u lezen wat bedrijven kunnen doen voor bestuivende insecten en waarom samenwerking met andere partijen zo belangrijk is. De folder hoort bij de Routekaart Bijenlandschap met daarin succesfactoren voor het realiseren van een 'Bijenlandschap'.

Zorgwekkende afname wilde bestuivers, veel soorten bedreigd

Het gaat niet goed met onze wilde bestuivende insecten: honderden soorten wilde bijen, zweefvliegen en vlinders.

Veel mensen nemen het initiatief om deze insecten te helpen. Lokale maatregelen alléén zijn echter niet voldoende. Er zijn samenhangende maatregelen in een regio nodig, zodat er een 'Bijenlandschap' ontstaat; een gebied waar vele soorten wilde bestuivers duurzaam kunnen voorkomen.

Bedrijven kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan een Bijenlandschap. Bijvoorbeeld met meer bloemrijk groen op en rond het bedrijf.

Samenwerken is effectiever

Niemand kan in zijn eentje het landschap veranderen in een Bijenlandschap. Daarvoor is samenwerking nodig. Overheden, bedrijven en burgerorganisaties kunnen van elkaar leren en maatregelen op elkaar aan laten sluiten. Hierdoor wordt de impact op bestuivers een stuk groter.

Bloemrijk groen heeft voordelen voor bedrijven:

- Bezoekers en omwonenden waarderen een groen en bloemrijker bedrijventerrein;
- Zichtbare invulling van zowel natuurinclusief als maatschappelijk verantwoord ondernemen.
- Het terrein wordt aantrekkelijker voor een ommetje: minder ziekteverzuim werknemers;
- Minder last van insectenplagen;
- Minder hitte en wateroverlast in de buitenruimte;
- Samenwerking met andere organisaties leidt tot nieuwe kansen.

Groen als oplossing voor meer duurzaamheid en klimaatadaptatie

Veel bedrijven vinden duurzaamheid belangrijk. Overheden en keurmerken stellen op dit gebied ook steeds meer eisen. De maatregelen die bedrijven nemen zijn meestal gericht op duurzame energie en op het milieu. Aan groen wordt minder vaak gedacht.

Ook het veranderende klimaat stelt bedrijven voor opgaven, zoals het tegengaan van hitte, wateroverlast en plagen zoals van de eikenprocessierups.

Groen biedt volop mogelijkheden om een bedrijf met zijn terrein en gebouwen zichtbaar duurzamer te maken en aan te passen aan het veranderende klimaat.

'Verbindend Landschap' is een bloemrijk lint met af en toe nestelplekken in stapstenen, dat Bed & Breakfast-gebieden met elkaar verbindt.

In kleine bloemrijke 'Bij-tankstations' kunnen bestuivers letterlijk even bijtanken (voedsel vinden), op zoek zijn naar nieuw leefgebied.

Een **Bijenlandschap** is geschikt is voor een rijke en diverse bevolking van bestuivende insecten. Het omvat met ten minste een Bed & Breakfast-gebied. In een 'Bijenlandschap' werken meerdere partijen samen.

Een robuust, min of meer verbonden leefgebied, waar een hoge diversiteit aan bestuivende insecten duurzaam voor kan komen noemen we een '**Bed & Breakfast-gebied**'.

Wat kunnen bedrijven doen voor bestuivers?

Bestuivers bevorderen in de openbare ruimte

Bedrijven kunnen op verschillende manieren leefgebied voor bestuivers verbeteren. Dat kan al met kleine maatregelen die niet per se duur hoeven zijn:

- **Vervang tegels, asfalt en grind door groen**
Zo ontstaat er ruimte voor bloemen. Deze bieden bestuivers voedsel en beschutting. De buitenruimte wordt ook mooier, koeler bij hitte en regenwater kan de grond intrekken.
- **Vervang (duur) gazon door (goedkoop) bloemrijk grasland**
Een groen gazon biedt geen voedsel voor wilde bestuivers. Het onderhoud is duur want het moet ruim 10 keer per jaar gemaaid worden. Vervang het gazon (deels) door bloemrijk

grasland dat slechts een paar keer per jaar gemaaid hoeft te worden. Goedkoper en bestuivers zijn er blij mee.

- **Word partner in een Bijenlandschap of sluit aan bij een lokaal bijeninitiatief**
Vergroot het rendement van uw inspanningen en de impact op het landschap: Werk samen met uw 'buren' in bijvoorbeeld een Bijenlandschap.
- **Kies voor planten die nectar en stuifmeel leveren**
Veel planten en bomen die in tuinen worden toegepast bieden bestuivers geen voedsel. Overleg met uw groenaannemer en kies voor bij-vriendelijke planten en zaaigoed.
- **Maak uw gebouw natuurinclusief**
Maak uw daken groen en kruidenrijk. Laat de muren begroeien met inheemse klim- en leiplanten. Ze bieden voedsel en nestelplekken voor wilde bestuivers. Een bijenhotel tegen een zuidmuur of op het dak geeft nog extra nestelmogelijkheden.

HEINEKEN locatie Zoeterwoude (foto: Fabrice Ottburg)

Concrete activiteiten

In de Routekaart Bijenlandschap zijn succesfactoren aangegeven voor de ontwikkeling van een Bijenlandschap. Een belangrijke succesfactor is een evenwichtige ontwikkeling van vier verschillende 'opbrengsten' van een Bijenlandschap. Bedrijven kunnen denken aan onderstaande activiteiten:

Sociaal netwerk

- Meedoen in een Bijenlandschap als terreineigenaar, inspirator, regisseur of financier;
- U verdiepen in het beleid van overheden en van bedrijven en organisaties in de omgeving op het gebied van bestuivers;
- Een bevlogen aanspreekpunt zoeken bij organisaties die iets voor bestuivers willen betekenen, om samen meer effect te kunnen hebben.

Inspiratie en leren

- Organiseren van excursies, lezingen en kennisuitwisseling;
- Uitdragen van ambitie en initiatieven via websites, nieuwsbrieven en sociale media;
- Enthousiasmeren van andere bedrijven, liefst in de buurt.

Rode en witte klaver (foto: Greg Larcombe)

Voorbeeld

Glasvezelnetwerk wordt ook habitat-netwerk voor bestuivers

Het bedrijf E-Fiber legt in vele gemeenten in Nederland glasvezelnetwerken aan. Het bedrijf heeft als doel om duurzaam en maatschappelijk verantwoord te ondernemen. Bij de aanleg van een glasvezelnetwerk worden in het buitengebied glasvezelkabels in de berm ingegraven. Na aanleg wordt de verstoorde bodem standaard weer ingezaaid met graszaad.

In 2020 waren enkele gemeenten in West-Brabant aan de beurt voor de aanleg van een glasvezelnetwerk. In dit gebied werken vele overheden, bedrijven en organisaties samen in het "Bijenlandschap West-Brabant". Partners in het netwerk zagen een kans: door zaad te gebruiken van bloeiende kruiden in plaats van graszaad zouden er lange linten met voedselhabitat voor bestuivers ontstaan!

Het contact tussen het Bijenlandschap en E-Fiber was snel gelegd en E-Fiber reageerde enthousiast. Het bedrijf sloot zich aan bij het Bijenlandschap en heeft direct actie ondernomen. Het paste de voorschriften aan en overall zaaien ze bermen nu in met een mengsel van rode- en witte klaver. Er is gekozen voor deze klavers omdat deze inheemse kruiden volop voedsel bieden aan bestuivers, het hele jaar door kunnen worden gezaaid en ze ook de vorming van akkerdistel voorkomen.

Hierdoor ontstaat er in 2021 maar liefst 500 km lint van voedselhabitat voor bestuivende insecten in de bermen! En ook in 2022 is het de bedoeling om weer zo'n 500 km bermen bloemrijk in te zaaien.

Zo wordt er niet alleen een glasvezelnetwerk aangelegd, maar ook een netwerk van voedselhabitat voor wilde bijen en andere bestuivers. Een echte win/win situatie, zonder veel extra kosten!

Ecologisch netwerk

- Experimenten en voorbeeldprojecten op eigen terrein mogelijk maken en uitdragen;
- Bestuivers en maatregelen voor bestuivers laten monitoren.
- Laten maken van een kanskaart voor maatregelen voor bestuivers;
- Met het sociale netwerk een uitvoeringsprogramma voor bestuivers op (laten) stellen;
- Zorgen voor een diversiteit aan maatregelen voor bestuivers: zowel voor meer voedsel als voor meer nestgelegenheid.

Kosten en meerwaarde

- Zorgen dat iemand uit de organisatie kan deelnemen aan een Bijenlandschap of een lokaal bijeninitiatief;
- Mogelijk maken van maatregelen voor bestuivers door bijvoorbeeld financiering of ruimte op het terrein te bieden;
- Evalueren van de kosten en meerwaarde van maatregelen voor bestuivers. Denk ook aan het effect op ziekteverzuim en de uitstraling van het bedrijf.

Bijenhotel

Hoe te beginnen?

Voor bedrijven die werk willen maken van een Bijenlandschap is er een Routekaart Bijenlandschap en een bijbehorende handleiding ontwikkeld. Ook kunt u de Kaartenset Routekaart Bijenlandschap opvragen, waarmee u interactief met anderen met de routekaart aan de slag kunt: <https://hulpvoorbestuivers.nl/kaartenset.html> (zolang de voorraad strekt).

Deze tools kunnen u als beginnend Bijenlandschap, helpen om een effectief sociaal netwerk op te bouwen en een duurzaam landschap voor bestuivers te ontwikkelen.

Wanneer u betrokken bent bij een bestaand Bijenlandschap of bijeninitiatief kunt u met deze tools de voortgang in de ontwikkeling van het initiatief toetsen en verbeteren.

Verder is in de afgelopen jaren veel kennis over bestuivers verzameld en beschikbaar gemaakt voor mensen en organisaties die wat willen doen voor bijen en andere bestuivers:

- www.wegwijzerbestuivers.nl
- www.hulpvoorbestuivers.nl
- www.bestuivers.nl
- www.bijenlandschap.nl
- Training "Samen werken aan het Bijenlandschap"
- Online overzicht van initiatieven voor wilde bestuivers

Hulp voor Bestuivers

Colofon Auteurs

S.A.M. van Rooij, M. Pleijte & G. A. de Groot
WageningenEnvironmental Research, Wageningen

2021, DOI nummer 10.18174/555600

CC licentie CC-BY-NC-SA 4.0

Deze brochure maakt deel uit van de toolbox "Hulp voor bestuivers",
ontwikkeld door www.kennisimpulsbestuivers.nl.

Bijbehorende kennisproducten

- 3 Brochures "Samen werken aan een Bijenlandschap", gericht op:
  - Agrariërs;
  - Burgers/ burgerinitiatieven;
  - Regionale overheden
- Routekaart Bijenlandschap
- Handleiding bij de Routekaart Bijenlandschap
- Kaartenset "Routekaart Bijenlandschap"

Illustratie pag. 2

Natasha Sena - Clasp Visuals

Ontwerp

Taco Zwaanswijk - Stainless Media

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

Partner
Nationale Bijenstrategie

